

Ключевые слова: судьи по вольной борьбе, личностные качества, подготовка, профессиональная деятельность, психологические факторы, мотивация, психотехнические упражнения.

AndriiIevtyfiiev

WAYS TO IMPROVE THE PERSONAL QUALITIES OF THE JUDGES IN FREESTYLE WRESTLING IN THE COURSE OF THEIR PROFESSIONAL ACTIVITY

The article focuses on proving of training of judges in wrestling, the factors influencing the success of the judicial activity is formulated. It was revealed that the success of a complex of judicial activity in addition to the judicial experience, knowledge, techniques and tactics of struggle is caused by a high level of development of professionally important psychophysiological functions. The attention is focused on the influence of psychological factors on the activities of the judges in the competition period, which include the management of motivation and mental state judge. It analyzes the development of personal qualities that judges wrestling promote psycho exercises self-control techniques, provides compounds of formula of auto-suggestion, which will be aimed at improving the training and retraining of different qualifications of judges. A sociological survey was conducted among local judges about the definition of personal qualities of the judges and their impact on judicial activities. It was revealed that a decisive battle in addition to morally judge prepared, but physically (perform physical exercises, exercises for the hands and eyes); coaches and athletes do not keep up with rapidly changing the rules that lead to conflicts with the judges; the main characteristics of the success of the arbitrator considered: objectivity, honesty, independence, integrity, invincibility but the majority of respondents do not feel respected by the judges of Ukraine. Isolation of factors, coverage of the role of physical education in the process of professional development of judges and growth in wrestling will help develop a system of pedagogical methods aimed at improving the training and retraining of different qualifications of judges. It is noted that only the training of judges, taking into account individual characteristics, will allow to raise trained judge, capable professional to seize any fight, and then you can say with confidence, knowing once or personal functionality of judges, will be produced the most complete (significant) a judgment about the success of each of them in their judicial activities.

Keywords: judges in freestyle wrestling, personal qualities, training, professional activity, psychological factors, motivation, psycho exercises self-control techniques.

Подано до редакції 16.10.2016.

Рекомендовано до друку канд. пед. наук, доц. О.А. Жуковой

УДК 378.147.091.33-027.22:796

© 2016

Жукова О.А.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ІННОВАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті ігрові технології заявлені як модифікуюча інновація. Навчання технологіям даного виду пов'язане з використанням моделі навчання, заснованої на активності суб'єктів освітнього процесу. Висвітлено методичну складову діяльності викладача по впровадженню ігрових технологій виходячи із завдань методичної роботи, методичних принципів, функцій методичної роботи, форм методичної підготовки.

Ключові слова: ігрові технології, модифікуюча інновація, професійна підготовка, методична робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Підвищення професіоналізму і загальнокультурного рівня педагогічних кадрів є одним з пріоритетних шляхів реформування вітчизняної освітньої системи. Вища професійна освіта у класичному університеті забезпечує майбутніх фахівців професійними знаннями, вміннями та навичками у поєднанні з академічною освітою. В умовах її модернізації особливого значення набуває методична складова підготовки як постійно діючого професорсько-викладацького складу, так і студентів-майбутніх фахівців. Вона являє собою систему, що включає цілі, зміст, методи, засоби і форми організації навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вивчення робіт психолого-педагогічного спрямування (Ю.К. Бабанський, І.Л. Беленок, В.П. Беспалько, Л.М. Горбунова, Л.В. Кондрашова, Н.Є. Кузовльова, Л.М. Панчешнікова) засвідчило, що в них міститься багато цінних порад, які можуть надати істотну допомогу вчителю середньої школи, її адміністрації, а також працівникам і керівникам різних методичних структур в організації методичної діяльності на різних освітніх рівнях. Аналіз психолого-педагогічних праць показав, що сучасні вчені, в основному, розглядають окремі напрями вдосконалення методичної підготовки майбутніх викладачів-предметників (В.І. Земцова, Н.Д. Кучугова, В.Ф. Любічева, Л.М. Орлова, О.О. Таможня, Н.Л. Стефанова, Г.М. Чернобельська). В контексті обраної теми ми акцентуємо увагу на працях дослідників В.І. Ерошиної та Н.Г. Берденнікової, в яких представлено комплексне наукове обґрунтування місця, сутності, структури та змісту методичної діяльності у педагогічній системі, розглядаються питання систематизації методичної діяльності у закладах вищої освіти (ЗВО), аналізуються її структурно-функціональні зв'язки.

Тим не менш, питання, пов'язані з розробкою теоретичних положень, що стосуються забезпечення методичної підготовки у ЗВО адекватно цілям і задачам професійної освіти, вимагають додаткового розгляду.

Формулювання цілей статті... Метою нашої статті є висвітлення методичної складової діяльності викладача із впровадження ігрових технологій у навчально-виховний процес згідно із завданнями методичної роботи, методичними принципами, функціями методичної роботи, формами методичної підготовки у класичному університеті, що мають орієнтацію на нові цілі та завдання професійної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Оволодіння інноваційними технологіями, у тому числі ігровими, є однією із істотних складових професійної підготовки студентів і викладачів.

Ігрові технології можна розглядати як модифікуючу інновацію, суть якої - удосконалення і доповнення існуючих форм навчання у вищих навчальних закладах. Тема «Ігрові технології» представлена в програмі спецкурсу «Педагогічна інноватика», розробленого нами для студентів-магістрантів історичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Мета спецкурсу полягала у формуванні готовності студентів до інноваційної діяльності, розширенні меж професійної компетентності і мотиваційно-професійної спрямованості. Завданням, поставленим під час вивчення даної теми, передбачалось формування проєктувальних умінь і навичок в області навчально-виховної, науково-методичної, організаційно-управлінської, соціально-педагогічної, культурно-просвітницької роботи, а також вдосконалення прийомів ігрового моделювання сучасного навчального заняття. З цими прийомами студенти були попередньо ознайомлені під час вивчення таких дисциплін, як «Педагогіка» та «Педагогіка вищої школи» відповідно на третьому і п'ятому курсах. У площині зазначеного спецкурсу ігрові технології представлені як сукупність психолого-педагогічних установок, спеціальний підбір і комбінація педагогічних форм, методів, принципів, прийомів, засобів навчально-виховної роботи.

В основу формування готовності до інноваційної діяльності за допомогою ігрових технологій нами було покладено трьохетапну модель І.М. Богданової [9, с. 218-222], застосовану і адаптовану до наших умов [4]. Методична складова підготовки, згідно з нашими поглядами, проходить через всі етапи цієї діяльності: підготовчий, основний, заключний. Підготовчий етап пов'язаний із здійсненням викладачем діагностичної та програмно-цільової функції; на основному етапі увагу акцентовано на реалізації педагогом організаційної, стимулюючої, контролюючої функцій; заключний етап передбачає виконання викладачем аналітичної, оцінної, прогностичної функцій.

Оскільки формування готовності студентів до інноваційної діяльності взагалі і в площині опанування даної теми зокрема цілком залежить від методичної складової діяльності викладача, нами було проведено підготовчу роботу із співробітниками кафедри щодо впровадження зазначених технологій у навчальний процес, виходячи з основних завдань методичної роботи [1, с. 5; 7, с. 307; 8, с. 234].

Основу методичної роботи зі студентами під час вивчення теми «Ігрові технології», яка проводилася нами паралельно з підготовкою викладачів, склали принципи, представлені нами в графічному вигляді (рис. 1) на підставі аналізу праць сучасних дослідників [2; 8, с. 237; 10]. Всі три групи, представлених на рис.1 методичних принципів, базуються на основних принципах дидактики вищої школи.

Як видно з рис. 1 першу групу складають принципи організації методичної роботи [2]. До їх числа віднесено наступні:

- організаційно-рекомендаційні (керівництво в організації методичної роботи законодавчими актами і нормативними документами);
- координаційні (зміна змісту діяльності професорсько-викладацького складу);
- регулятивні (участь в розробці нормативно-програмної документації з урахуванням можливостей і особливостей викладачів і студентів);
- інноваційні (перехід від нормативного регулювання діяльності педагогів до стимулювання їх творчої активності та впровадження інноваційних підходів в системі навчання).

Друга група представлена принципами структурування і змістовності методичної роботи [8, с. 237].

Принцип зв'язку з життям полягає в обліку і спостереженні розвитку сучасних тенденцій в галузі освітньої політики; соціального замовлення суспільства; глобальних освітніх проблем і проблем, близьких колективу викладачів.

Дотримання принципу науковості сприяє зміні типу мислення, що проєктується освітньою системою, включаючи такі її складові, як планування, нормування, створення умов, регулювання, контроль, облік, оптимізація, відповідність методичної роботи науковим досягненням конкретної галузі знань.

Системність і цілісність припускають єдність цілей, знань, змісту, форм і методів роботи з майбутніми фахівцями, спрямованість на високий кінцевий результат, процеси управління та планування провідних ідей і основних положень методичної роботи.

Принципи методичної роботи

принципи організації методичної роботи	принципи структурування й змістовності методичної роботи	принципи підготовки й управління методичною роботою
<ul style="list-style-type: none"> ● організаційно-рекомендаційні; ● координаційні; ● регулятивні; ● інноваційні 	<ul style="list-style-type: none"> ● зв'язок із життям; ● науковість методичної роботи; ● системність і цілісність; ● комплексність; ● систематичність і послідовність; ● єдність науки і практики; ● пріоритетність; ● оперативність, гнучкість, мобільність 	<ul style="list-style-type: none"> ● інтегративність; ● динамічність; ● варіативність; ● наступність; ● цілісність; ● технологічність; ● посилення творчого і дослідницького спрямування навчання

Рис. 1. Принципи методичної роботи, що стали підґрунтям вивчення теми «Ігрові технології»

Принцип комплексності представляє єдність і взаємозв'язок всіх складових підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності (методика, дидактика, теорія виховання, педагогічна етика й ін.).

Систематичність і послідовність передбачають: охоплення майбутніх фахівців різними формами методичної роботи протягом року; поступальність у формуванні та збагаченні творчого потенціалу особистості; урахування змістовних освітніх потреб тих, хто навчається, на різних стадіях життєвого циклу.

Принцип єдності науки і практики полягає в орієнтації майбутніх фахівців на сучасний рівень наукових досягнень з урахуванням можливостей даної аудиторії.

Принцип пріоритетності націлений на свідомий вибір наукових проблем і ідей, які зможуть зацікавити і об'єднати зміст методичної роботи.

Принцип оперативності, гнучкості, мобільності представлений вміннями швидкого реагування на зміну конкретних умов і перебудовання системи методичної роботи (у разі необхідності).

Третю групу принципів становлять принципи підготовки й управління методичною роботою, зміст яких представлено нижче.

Принцип інтегративності націлений на зв'язок окремих диференційованих частин і функцій методичної системи, а також процес зближення і зв'язку з науками.

Принцип динамічності пов'язаний з урахуванням змін застосуванні різних форм навчально-виховної роботи, швидке реагування на запити суспільства відповідно до існуючих соціально-економічних умов.

Принцип варіативності припускає надання майбутнім фахівцям різноманіття повноцінних, якісних варіантів освітніх траєкторій, адекватних власним можливостям, а також запитам часу; можливість вибору програмно-методичного забезпечення.

Принцип наступності передбачає дотримання певного порядку і послідовності у засвоєнні нових методик, де кожен елемент нового знання є логічно пов'язаним з матеріалом, що був засвоєним раніше, забезпечуючи, таким чином, перехід на вищий щабель інтелектуального та творчого професійного розвитку майбутніх фахівців.

Принцип цілісності являє організовану сукупність цілей, змісту форм, методів, умов, що мають спрямування на переорієнтацію методичної роботи з урахуванням можливостей педагога-організатора навчально-виховного процесу.

Принцип технологічності ґрунтується на вивченні сукупності всіх елементів методичної роботи з метою проектування і реконструювання навчально-виховного процесу на основі розробки навчальних матеріалів, необхідних для майбутніх фахівців.

Принцип посилення творчої та дослідницької спрямованості навчання націлений на застосування раніше засвоєних положень для вирішення нетипових освітніх завдань і створення в предметній площині нових можливих нестандартних варіантів дій.

Функції методичної роботи [3; 8, с. 238], адаптовані нами з урахуванням умов роботи у вищій школі, представлені на рис. 2. Засновані на функціях педагогічного процесу, вони стали підґрунтям нашої діяльності з вивчення теми «Ігрові технології»:

діагностична – визначення різниці між рівнем компетентності педагога і вимогами, що ставляться до його професійної діяльності;

корекції – внесення необхідних змін науково-методичну роботу з урахуванням нових психолого-педагогічних теорій, вимог суспільства та держави до освітнього процесу; конкретизація професійно-методичних вимог; визначення причин труднощів педагога з викладання конкретної теми;

оновлення – розширення і поглиблення знань відповідно до змін у змісті освіти;

прогностична – з'ясування перспектив у роботі з педагогічними кадрами;

компенсаційна – випереджаюче оновлення знань і умінь педагогів з метою визначення перспективних напрямків розвитку особистості тих, хто навчається;

моделююча – трансформація наукових педагогічних ідей та технологій у практику роботи навчального закладу, процес їх розробки і корекції;

інформаційно-оцінна – отримання конкретної інформації щодо самооцінки рівня педагогічної майстерності та загальної культури майбутніх фахівців.

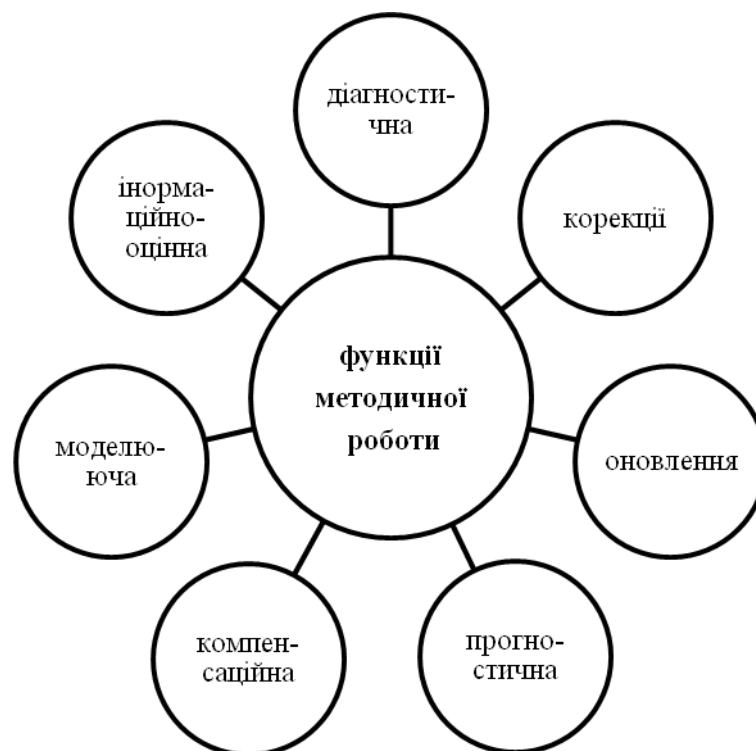

Рис. 2. Функції методичної роботи, задіяні під час вивчення теми «Ігрові технології»

Серед основних форм методичної роботи у площині зазначеної теми нами звернуто особливу увагу на колективні організаційні форми методичної роботи (школи передового досвіду, семінари-практикуми, ділові та рольові ігри, групові консультації).

Аналіз праць сучасних дослідників [5; 6; 8, с. 238] дозволив нам виділити складові змісту методичної роботи стосовно викладення нашої теми:

- вивчення матеріалів про перспективи розвитку вищої школи в інноваційному напрямку, що дозволяють створювати для майбутніх фахівців психологічно комфортне освітнє середовище і забезпечувати викладачеві свободу творчості;

- опанування методологічними і теоретичними основами ігрових технологій, ігрового моделювання, ігротехнічного менеджменту, проведення тренінгів в ігровій формі;
- оволодіння сумою професійних знань згідно з призначенням, специфікою, принципами розробки та проведення, освітньої результативності та значущості ігрових технологій, що сприятиме формуванню ігротехнічної компетентності як викладача, так і тих, хто навчається;
- створення навчального комплексу матеріалів, необхідного для розробки та впровадження ігрових технологій в навчальний процес: від постановки навчальних цілей до вибору засобів досягнення очікуваних результатів з описом процедури їхнього проведення та аналізом можливих результатів;
- створення банку методичних порад і прийомів щодо використання ігрових технологій (з елементами модифікації й трансформації для конкретної навчальної дисципліни з урахуванням навчальних цілей, можливостей аудиторії із зазначенням переваг та обмежень їхнього використання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл, закладах вищої освіти, у системі післядипломної освіти);
- вивчення літератури з історії ігрового руху з метою підвищення рівня управлінської діяльності, загальної культури, професійної майстерності, творчого потенціалу, психолого-педагогічної і комунікативної компетентності, мотиваційної готовності до освоєння і впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес закладів освіти;
- систематичне вивчення і аналіз майбутніми фахівцями навчальних планів, програм, підручників, посібників, інструктивних матеріалів, методичних рекомендацій, у яких відображено зміст, форми і методи проведення занять в ігровій формі в системі формальної і неформальної освіти;
- вивчення досвіду сучасних викладачів, які використовують ігрові технології у професійній діяльності; аналіз рівня викладання з метою виявлення труднощів, що виникають у викладачів у процесі організації засвоєння програмного матеріалу тими, хто навчається;
- аналіз якості знань, умінь і навичок, дослідження рівнів формування творчого та інтелектуального розвитку майбутніх фахівців як результату використання ігрових технологій у навчально-виховному процесі;
- підготовка і проведення заходів з використанням ігрових технологій (різноманітних типів і видів рольових позицій, ігротехнічних прийомів і технік, ігрових методик), спрямованих на «занурення» в ігровий процес і «вивантаження» з ігрової взаємодії з метою підвищення загальноосвітнього і культурного рівня майбутніх фахівців;
- надання практичної допомоги в процесі оволодіння ігровими методиками студентам молодших курсів, які проходять передбачену навчальним планом ознайомчу педагогічну практику у загальноосвітніх школах;
- набуття студентами інноваційного практичного досвіду щодо вирішення професійних проблем, пов'язаних з подоланням непередбачених ситуацій під час ігрового заняття і роботою з «важкими» учасниками ігрової взаємодії;
- вивчення і використання на практиці сучасних досягнень психолого-педагогічної науки, сучасного педагогічного досвіду, розвиток ініціативи і творчості, новаторського пошуку;
- підвищення рівня психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців.

Висновки... Все, зазначене вище, дозволило нам зробити наступні висновки.

1. Ігрові технології заявлені як модифікуюча інновація, сутність якої полягає в удосконаленні і доповненні існуючих форм навчання у закладах вищої освіти.
2. Навчання викладачів і студентів ігровим технологіям пов'язане із використанням моделі навчання, заснованої на активності суб'єктів освітнього процесу.
3. Методична складова діяльності викладача проходить через всі етапи формування готовності студентів до інноваційної діяльності, пов'язаної із опануванням і використанням ігрових технологій у процесі професійної підготовки.
4. Основа методичної складової діяльності в контексті зазначеної теми була визначена виходячи з: основних завдань методичної роботи; груп методичних принципів, які базуються на основних принципах дидактики вищої школи; функцій методичної роботи, що розглядаються в межах системного підходу; форм методичної підготовки, серед яких особливу увагу було звернено на колективні організаційні форми методичної роботи (школи передового досвіду, семінари-практикуми, ділові та рольові ігри, групові консультації).
5. Виділені складові змісту методичної роботи стосовно зазначеної теми можуть надати деяку допомогу викладачам у їхній подальшій діяльності з упровадження ігрових технологій у навчальний процес закладів вищої освіти.

Використана література:

1. Берденникова Н.Г., Меденцев В.И., Панов Н.И. Организационное и методическое обеспечение учебного процесса в вузе: Учебно-методическое пособие. – СПб. : Д.А.Р.К., 2006. – 208 с.
2. Берденникова Н.Г. Методическое обеспечение процесса обучения как фактор повышения качества образования в вузе: дис... канд. пед. наук. – СПб., 2007. – 172 с.

3. Ерошина В.И. Педагогические условия совершенствования методической работы по реализации общего и профессионального образования: дис... канд. пед. наук. – М., 2000. – 179 с.
4. Жукова О.А. Підготовка студентів ВНЗ до інноваційної діяльності засобами ігрових технологій /О.А. Жукова //Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск ХХІХ. – Харків, ХНУ, 2012. – С. 44-51.
5. Панфилова А.П. Игровое моделирование в деятельности педагога: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений /А.П. Панфилова; под. общ.ред. В.А. Сластенина, И.А. Колесниковой. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 368 с.
6. Панфилова А.П. Игротехнический менеджмент. Интерактивные технологии для обучения и организационного развития персонала: Учебное пособие /А.П. Панфилова. – СПб.: ИВЭСЭП, «Знание», 2003. – 536 с.
7. Педагогика: Большая современная энциклопедия /Сост. Е.С. Рапацевич. – Мн.: «Соврем. слово», 2005. – 720 с.
8. Педагогіка в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. /Л.В. Кондрашова, О.А. Пермяков, Н.І. Зеленкова, Г.Ю. Лаврешина. – К.: Знання, 2006. – 252 с.
9. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. /З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
10. Таможняя Е.А. Система методической подготовки учителя географии в педагогическом вузе в условиях модернизации образования: дис... д-ра пед. наук. – М., 2010. – 491 с.

Жукова О.А.

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ: ИННОВАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

В данной статье игровые технологии заявлены как модифицирующая инновация. Обучение технологиям данного вида сопряжено с использованием модели обучения, основанной на активности субъектов образовательного процесса. Освещена методическая составляющая деятельности преподавателя по внедрению игровых технологий исходя из задач методической работы, методических принципов, функций методической работы, форм методической подготовки.
Ключевые слова: игровые технологии, модифицирующая инновация, профессиональная подготовка, методическая работа.

Zhukova O.A.

GAME TECHNIQUES IN EDUCATION: INNOVATIVE METHODS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article deals with the methodological component of teacher's activity aimed at introducing game techniques into the educational process as defined by the requirements to methodological work in classical universities with the strong focus on professional education.

In this context, game techniques are viewed as a modifying innovation whose objective is to improve and supplement existing forms of training in higher educational institutions.

After analyzing works of contemporary researchers, the author defined groups of principles of the methodological work, which became the basis for the game techniques course (part of the Educational Innovation special course) for the master's degree students of the historical faculty of Kharkiv National University named after V.N.Karazin. To describe principles the author grouped them as follows:

- the organization of methodological work: those dealing with organizational recommendations, coordination, regulation, and innovation
- principles of structuring methodological work and those defining its content: relationship to real life, scientific focus, consistency and integrity, regularity, relationship between science and practice, priority, efficiency, flexibility, and mobility
- principles of preparation and management of methodological work: those related to integration, dynamic nature, change, continuity, growing creativity and research focus.

The article analyzes how the following functions of the methodological work (those related to diagnostics, correction and updating, estimation and forecasting, compensation, modelling, and valuation) could be used by the subjects of the educational process in the application of professional knowledge and skills.

Adapted to the conditions of work in higher education institutions these functions have become the basis of teachers' training the students during the "Game techniques" course.

The paper also draws attention to the forms of methodological preparation, with the special emphasis on the collective forms of methodological work (experience sharing, workshops, business and role-playing games, group counselling sessions).

The author believes that the components of the methodological work described in the article may assist teachers in their further work in the field of game techniques in the educational process at high school institutions.

Keywords: game techniques, modifying innovation, professional training, methodological work.

Подано до редакції 16.10.2016.